

1137718/1

משפט לעשוקים.

והסג. אהור משפט (ישעיה ניט ייד)

וירע בעיניו כי אין משפט (שם ט"ו)

שני מאמרים להשיב דבר אמת להמבקר את ספר ערוך השלם ה' א'
ה' ווייס בבית תלמוד צד 286—288 ; 317—324

מאת

פריץ בן משה סמאלענסקיין.

(נדפס בהשחר שנה עשירית, חובר

וויעז תרמ"ב

בדפוס של געאָרג בראַג
(המנהל פ. סמאלענסקיין)

דברים אחרים.

כי קנאת סופרים תרבה חכמה זאת שמענו אבל כי קנאת סופרים תרבה ספרים זאת ראינו ונראה יום יום. ואם נבא חשבון כל הספרים אשר יצאו לאור עולם נראה בלי כל ספק כי תשעים ותשעה מהם נולדו על ברכי הקנאה. כי על כן עש יאכלם וזכר לא יהיה למו ברבות הימים כאשר הכל נשכח גם המקנא גם קנאתו. וספרים כאלה המה לא כענני גשם, אשר אם גם יעיבו פני הרקיע וימנעו מראי השמש את אורה, אך תחת זאת ירעיפו גשם נדבות, כי אם כערפלי עלטה אשר יכסו את האור בממון עד כי רוח ישאם וגשם אין. ספרי בני קנאה כאלה ישימו חשך סתר החכמה וימנעו את האמת ממבקשיה וישפכו ממשלת השקר והסכלות על כל בשר. הרבה יתר מכהניהם אשר בשמם ידגולו.

והדבר הזה הוא בכל שפה ובכל לשון, ואין לו לעם להתפאר על רעהו לאמר: כי בחרה האמת ותקחני בצצית ראשי ותעלני על מעל כל קנאה ושנאה. בכל לשון תבחרנה להן הדעת והאמת את בחירהן ותשמנה את דכריהן בפיהם והמה ישמרו לדבר, ולעמתם יקומו המקנאים ברוחם ויריבו בהם וישימו לאל מליהם וישימו מכשול בדרך הדעת אשר תצא מפיהם, עד כי תגבר יד הדעת ותמצא מסלות ללבב אוהביה והמקנאים בחשך ידמו ואף זכר לא יותר להם על פני חוץ. אך בשפת עבר הרעו המקנאים בהסופרים בשתים רעות: באחת כי בה מעטים מאוד דורשי הדעת, והחוקרים והדורשים בה מעטו רק שרידים יחידים עוד ידבם לבם להביא נדבה כזאת, ואם גם עליהם יכרו חברים ומקנאים עליהם יתמלאו וירפו ידיהם אז חללה לא תהי כל תקומה להשפה הזאת, אשר גם היא מאלה הצריכים חזק, על ידי התחלואים, אשר חלו בה שונאיה ועוד יותר אוהביה אלה אשר יקנאו לה ויפגעו בכל איש אשר יחפוץ ואשר יוכל להיות גואל לה. וזאת שנית בכל השפות יהיו המקנאים ממין החכמים, היינו חכם במבוע יתחרה את חכם במבוע, ורופא ברופא יגרח מלחמה וכאלה, ובשפת עברי הותרה הרצועה, ואם למד איש בחדר פרק משניור או יתמרמר אל כותב דברי הימים ובעל אגדות ביודע שפה ולשון ירחב, כי על כן לא רק יצא משפט מעקל כי אם גם לשון רע וכזב ופי תהפוכות, אשר יהיו לגעל נפש לכל איש אשר עוד שרש וענף מאהבת האמת בלבו, ואז לא רק על אלה המקנאים המכזבים יצא הקצף כי אם על חשפה ועל כל דורשי שלומה, אשר על כן החובה והמצוה היא על כל אלה, אשר רוחם נאמנת עם שפתם וחכמת אבותיהם, לקום בזרוע חשופה נגד מחבלי הכרם האלה ולפרסם את הקנאים החנפים למען ידעו הקוראים ויזהרו מהם ומשיחותיהם ושוחותיהם אשר יכרו להחכמה, והדבר הזה עוררני כיום לתבוע עלבון בעל ערוך השלם ולעורר אף אותו כי יבא אחרי למלאות את דברי, כי אמנם מעשה אשר לא יעשה עשה שופטו ושופנו, מעשה אשר כמעט לא נשמע כמחו בקהל הסופרים, ולמי עולל כה? לאיש אשר קמנו עבה ממתניו בחכמות ומדעים, ומה גם בדעת

שפות מזרח ומערב (כי בשפות האלה שם לבעל הערוך השלם כשם אחד הפראפעסארים הגדולים אשר בארץ, ושופטו לא ידע בהן עד מה) וגם בידעת התלמוד ובבקיאותו גדול הרבה יתר כח בעל הערוך השלם מכל שופטו, וכל אלה לא שם על לבו ויצא לחרף ולגדף בחרות אפו על בעל הערוך השלם בשקרים גלויים לעין השמש, אף גם זאת לא השיב אל לבו כי יש עין רואה את המעשה הזה ושופטים נכונו לשופטים כאלה.

והנה את שני המאמרים האלה הדפסתי בהשחרר חוברות חמשית וששית, אולם מחשבה עלתה על לבי פן ימצאו קוראים אשר ראו את בית תלמוד ואת השחר לא ראו והמה פן יוקשו בדברי ה' א"ה ווייסס, כי יסמכו על דבריו מבלי חקור ושפוט למראה עינים, לכן אוציא את שני המאמרים בחוברת מיוחדת למען אוכל לשלחה לכל אשר יחפוץ בה, ובה אתן משפט לעשוק על לא חמס בכפיו, ובתחלה הפצתי לשום נוספות על המאמרים אשר נדפסו בהמה וכמה, אולם אחרי שובי השיבותי אל לבי: אולי באמת משנה היה את השופט הזה, ולא במרד ומעל כי אם בשגגה עשה זאת וישוב ויודה כי שגה, כי על כן לא אוסיף כעת דבר בדבר הזה, אף כי עוד רבות רבות אתי, והיה כי ישוב ונחם, אף אני אחדל מהריב הזה, אשר לא יתן ולא יוסיף לאיש מאומה, אולם אם בכל אלה ימאן הַסֵּפֶר ויוסיף שנית ידו לא לדבר משפט כי אם להוציא דבת שקר, אז אף אני עוד ידי נטויה ולא אחשה ולא אשקוט עדי יצא לאור משפט אמת.

משפט השופט.

בקרת לבקרת ספר "ערוך השלם" אשר כתב ה' א"ה ווייס בכית תלמוד

צד 286—288; 317—324.

ושפמתיך כדרכיך (יהוקאל ו' ג')

המצאה נפלאה המציא אחד הַצִּירִים אשר מעודו לא למד החכמה הזאת ולא הכיר במראות הצבעים והיה כאשר צִיר לפי דעתו ארי על הגליון, אך פחד פן לא יכירו הרואים את פעל ידיו ויחשבוהו לכלב או לקוף, לכן כתב תחתיו באותיות מחכימות "ארי" — אך הרואים לא לבד כי לא הכירו פעולתו כי אם שחקו עליו ועל אולתו וישאלו: הא למה לי? מאי קא משמע לן? מסתברא שגם הַצִּיר בעצמו הכין שפעולתו מאפע, כי לולא זאת למה מהר להודיענו את מעלות רוחו, הדבר הזה עלה על לבי כאשר קראתי עד תְּמָה את הבקרת אשר כתב ה' א"ה ווייס בכית תלמוד צד 286—288; 317—324 על הספר "ערוך השלם" כי אחרי אשר דנהו ברותחין, ואחרי אשר ישפך את כל מררתו על הספר והסופר (וישר חילו כי לא פגע גם באשתו ובניו) ויטפול עליו בתחלה עון הגאווה ואחרי כן גם חטאת הגנבה והזיוף והעלמת דברים וכאלה דברים קטנים, אשר אמנם רבים מהכמינו וסופרינו רשעים בעקביהם, ובלי ספק גם לגבי המבקר הזה מלתא זוטרתא היא, כי לולא זאת איך ערב לבו

להשוב כי רוכלא מספר עונות וחמאים ולשימם על ראש איש אשר לא עשה
לאיש רעה וגם לא להמבקר. ואחרי כל הדברים הנעימים האלה יסיים בדרושו
"לכן איעצך מחבר יקר ויהי אלהים עמך, שים לבך לדברי כי באמונה
ובלב תמים דברתי וזכור ואל תשכח כי נאמנים פצעי אוהב ואמנם פה חנף
ישחית רעהו" — פרוש המלות האלה הוא "התמונה הזאת תמונת ארי היא" —
אולם מבקר יקר, יהי אלהים עמך, אך לא נשים לבנו לדברך אשר אמרת כי
באמונה ולב תמים דברת, וכי המחבר יקר בעיניך, כי מראשית דברך נראה
אך פצעי אויב גם פה חנף יחד, כי בפתח דברך כבר הנך עומד כאורב על
המשמר אולי תעלה בדרך למצוא דבר עון. ואחרי אשר ברכת את ה' (בכונה)
אשר לא השבית גואל לספר היקר הזה תתהפך כרגע כחומר חותם ותאמר כי לא
מצאת בהמחבר מדת הענוה אשר נכספה וגם כלתה נפשך אחריה למצוא אותה
במחברים, ותתן אות ומופת על זה יען כי קרא לספרו בשם "ערוך השלם"
ולפי דברך אין שלם אלא הקב"ה, אך מהרת ללמד זכות על המחבר כי "מי
גבר יהיה בכלי איזה רפיון?" אך להנאתך ולטובתך ארגיע רוחך ואומר לך
כי הרפיון בכלל איננו ממוסדות החיים ועל כן ישנם גברים אשר יהיו גם בלי
רפיון, ואף עוד זאת כי גם מחבר ספר ערוך השלם גבר הוא ויחיה בלי רפיון,
ולדפך הוא כריא אולם וגם ירך הגדולה והנטייה אשר הניפות עליו לא
הכריעה אותו והוא עוד מתהלך באשמיו, כלומר יוסיף להוציא את ספרו, כל
אלה אולי ירגיעו רוחך כי מדברי הבקרת נראה כי לב רגו לך עד מאד וכיון
שנאת לכלל כעס באת לכלל מעות, ושגית בדבר אשר גם בר בי רב ידעהו,
כי להמלה שלם שתי הוראות א) שלמות בכמות; ב) שלמות באיכות, וההוראה
אשר להמלה ערוך השלם היא שלמות בכמות, כי על כן יתרגם אותה *completum*
ותרגום המלה בהוראת שלמות באיכות היא *perfectum*, ואם כן לא לקח לו
חללה וחללה, הם מלחזכיר, תאר מתארי הקב"ה, כי להקב"ה לא יאות התואר
שלם בכמות כלומר שלם בכל אבריו, ועתה הגאווה איפו היא? ולמה צוחת
ככרוכיא במקום שאין לא שודר ולא גנב?

זאת היא תחלת מעשה המבקר ותיכף ומיד נעמוד ונשתאה ונשאל: מה
כל החרדה הזאת? האמנם חָטָא חָטָא בעל ערוך השלם במעשהו? האמנם
ראוי וישר הוא ליסרו במוסר אכזרי על פעולתו? לפי דברי המבקר שגה
לפעמים או גם הרבה, לוא יהי כן! אבל במלאכה כזאת אשר לה דרושה חכמה
הרבה לא רק בתלמוד וכל ספרי ישראל כי אם גם ידיעה גדולה בשפות הקדם
ושפות יון ורומי ועוד ועוד, והמלאכה כאמת לא לאיש אחד היא, ומה לכ
החרדה אם ימצאו בספר כזה שגיאות? הלא להפך עלינו לשבח ולפאר ולהודות
לאיש אשר בו נקבצו תורה וחכמה במקום אחד (כי רב לחו ובקיאיותו-בספרי
ישראל הלא נחזה למדי בספר ערוך השלם, ובשפות קדם כבר יצאו מוניטין
שלו בעולם, ובין ראשי החכמים בשפות האלה יחד, גם כבודו, וספריו הרבים
אשר כתב בשפת אשכנז יתנו עדין) והוא התנדב להקריב את ימי חייו למען

הקים מצבת תפארה, מצבת עולם בספרות ישראל, כי כל קורא יראה כי המלאכה אשר עמל בה בעל ספר ערוך השלם לא לשנה ולא לעשרת שנים כי אם לחיי גבר בבלי רפיון היא, ואת המלאכה הגדולה הזאת עמס על שכמו והשגיא בה חיל עד כי גם המבקר בעצמו בעל כרחו הודה במקצת, ובמה גדלה אשמתו עד כי כה התמרמר נגדו בעל הבקרת? הדה היא! אף על זאת נשתומם ונשאל איכה ערב לב המבקר, אשר בכל ימי חייו לא עסק אלא בתלמוד, לדבר משפט על ספר, אשר לדבר עליו נחויץ לדעת השפות והחכמות אשר בהן מלא המבקר את הספר, ולא פחד פן יתחזי כיוהרא? אבל אנו אין לנו לבקש אחרי המינא שהייתה בלב המבקר כי אם להראות לכל כי לא רק כל האשמות אשר טפל על המבקר אליו תשובנה, כי מכיון שהמבקר נקי מהן אז ממילא תחולנה על ראש המבקר, לא זאת בלבד כי אם גם אשר המבקר עשה מעשה אשר עוד לא נשמע כמהו בקהל הסופרים, מעשה אשר כל איש לב ירגז תחתו, בראותו כי כה יתעה איש, אשר יבקש כבוד סופרים, ללכת ארחות עקלקלות ולעשות מעשה תעתועים באחיות עינים מאין כמה.

אני אכנה להמעשה הזה בשם א ח י ז ת ע י נ י ם כי לא אדע שם אחר אשר אתן לו, וזה השם אשר יקראו למלאכת המתעתעים אשר ישלחו ידיהם בכים רעם ויוציאו ממנו הנמצא בו וישימוהו בכלי אחר, והרואים ישתוממו ויתפלאו, וכן עשה המבקר הזה כי עבר על לוח המעוות מערוך השלם ויקח את התקונים אשר תקן המהבר וישימם בתוך בקרתו למען התעולל בהמחבר, ישוה הקורא נגד עיניו את המבקר בנשאו מדברותיו במשפטו ויִרְאֶה בקיאות עצומה בדפוסי הערוך ויזכיר כי המחבר שנה בשלש שגיאות אשר אין עליהן כפרה, כי בערוך השלם נמצא "והנביאים היו חשובים" ועל זאת יתעורר המבקר וימלא פני המחבר קלון כי המא והחמיא ופסל ושבש את הנוסחאות, כי באמת צ"ל "וכנביאים" ובסקירה הראשונה יצדק המבקר במשפטו גם נודנו על כי טרח להעמיד נוסחא נכונה, אבל מה תאמר אתה הקורא אחרי אשר אנלה את אזנך כי כל החכמה הזאת לא להמבקר היא כי אם — שמעו השתוממו! — להמחבר ספר ערוך השלם, כי הוא בעצמו תקן בלוח המעות לחלק הראשון (שנדפס בשנת תרל"ח) ותחת והנביאים שנדפס במעות תקן "וכנביאים" ומה תאמר אתה הקורא למעשה כזה?! אבל חכה נא ואני אראך עוד גדולות מאלה.

בצד 319 יאריך בפלפול ויִרְאֶה חריפותו ויזכיר להמחבר משוגתו כי הציג נקודה אחרת"ק, ובזה קלקל כונת הערוך — אבל גם החריפות הזאת לקח מידי המחבר, היינו מלוח המעות כי בח"א צד שמ"ג שורה י"ג ימצא התקון הזה ושם נאמר בפירושו כי הנקודה היא מעות הדפוס.

כן עשה במלאו פיו לעג על המחבר על אשר באר השיר של ר' נתן שלא כתקונו, אולם גם בזה כבר קדמוהו רבים בהכרמל והמניד, והמחבר בעצמו כבר

חזר מכאורו וכתב על זה מאמר במ"ע נייצייט היר"ל בוועקן, וגם בהתקונים בח"א הוסיף ויודה כי חזר מדעתו.

בדרך הנפלא והישר הזה יוסיף המבקר ללכת ויעבור על לוח המעוות מן ח"א וב' וילקט בעמרים ובמקום אשר ימצא שגיאה אשר תקן המחבר יתנפל עליה ויאספנה אל בקרתו ויִקְרָאָהּ בה את חריפותו ובקיאותו הגדולה. צד 317 יגנה את המחבר על אשר כתב כי רבינו נתן היה הראשון אשר הזכיר את פרקי דר"א, אבל אלה הם המה דברי המחבר אשר כתב בחלק שני (אשר נדפס זמן רב בטרם כתב המבקר את בקרתו) במבוא החלמתי כי פרקי דר"א מובאים ראשונה בספר הערוך, אבל בערך מנדס אוכיח בע"ה כי ראשון לציון בא זכרונו ע"י הגאונים עש"ה עכ"ל — וגם כזה המבקר קימחא מחינא טחין קרתא יקידתא אוקיד!

ובדבר הזה נראה עוד במקום אחד אשר הוא יורנו גם סבת הבקרת! בצד 329 חרף וגדף את המחבר ויתנהו לגנב ובליעל הגונב דברים מאת אחרים ואת שמם לא יזכיר, וכאן מצא בעל חוב לגבות את חובו, כי פעם אחת הביא דברי המבקר אשר כתב בספרו "דור דור ודורשיו" ולא הזכיר את שם אומרו. ולהדבר הרע הזה נודעו כל אבריו ונתבלבלו כל חושיו עד כי היה כארי מורף ולא זכר גם את פרי בטנו באפו. הן הספר דור דור ודורשיו הוא בנו של המבקר, בן יקר לו ואיך לא יירא פן כאשר יעשה לאחרים כן יעשה גם לו! אבי דור דור ודורשיו יפקוד עון על בעל ערוך השלם כי לא אמר דבר בשם אומרו וכי פעם אחת הביא דברי בעל שריד שבכרכין ורק לכסוף אמר "ועיין שריד שבכרכין" ולא יותר! ומה יעשה השופט הנורא הזה אם יפקדו גם על דור דור ודורשיו ויבאו איש איש וישול חלקו מה יִתְרֵכוּ בו? האם הרבה מלבד השער וההקדמה? למשל אני הכותב אהל ואקח את אשר לי, היינו כל הפרק הגדול על דבר רבי עקיבה, אחד ורבי מאיר, אשר מספרי "עם עולם" לקח מבלי הזכיר שמו ורק בסוף יאמר ועיין רפ"ס, ובעל ערוך השלם יבא ויקח מדור דור ודורשיו את אשר לקח מספרו "על המלאכים והשדים" מבלי הזכיר בשמו כל עיקר, ואחרים יבאו ויעשו כמנו ומה יִתְרֵכוּ בו עוד אם ממנו נלמוד להיות שופטים צדיקים? — אבל גם בדבר הזה עשה כמו ביתר משפטי כי גם החסרון הזה נמנה בסוף ח"ב צד שצ"א כי שם כתב המחבר בפרוש "קודם אי לזאת נשמטו התכות ככה דן דין אמת הרב החכם ווייס בעל דור דור ודורשיו ח"א צד נ"ט". ומה לו עוד כי נזעק? האם גם הכפרה הזאת לא יכלה לשכך חמתו?

אבל לא דרך אחד של אחיות עינים להמבקר כי אם שבעה דרכים. צד 321 יאמר "ובע" אשל כתב וגם י"ל שדורש אשל בל"י ורומית שכתבנו ומעמו מקום מקלט, וכל זה לקוח מן החלוץ ח"ט צד 6, וז"ל אמנם אין ספק שדרש אשל Asyilia מנחה ומרגעה". אבל בכל הדרכים האלה אין אפילו קורט של אמת, כי בחלוץ אין זכר למלת Asyilia כי שם כתוב בל"י ἀσάλια

והוא מעות וצ"ל *ἀσυλία* ובכונה ובזדון שנה את המלה *asala* הנמצאת בהחלוקין למלת *Asyilia* הנמצאת בערוך השלם, כי בעל הערוך השלם נזר המלה מן ל"י ורומית *Asylum*, *ασυλον*, בלשון אשכנז *Asyl*, ואם כן אין שום יחס להמלה הזאת עם המלה הנמצאת בהחלוקין, ואם גם נלמוד על המבקר זכות כי לא יבין לשונות יון ורומי ועל כן באה אליו השגנה הזאת, אך איך הוסיף חטא על פשע לתלות עון בבעל ערוך השלם לוא גם לקוחים היו מהחלוקין, הן בעל ערוך השלם יאמר בפירושו כי הפירושו הזה לא לו הוא כי אם שמע אותו מפי החכם קליין מפאפא. יאמרונא הקוראים מה דמות יערכו לשופט בלב תמים כזה? ולמען תמצא ידו לה אריך בבקרת, ולמען יתעה את הקוראים כי יחשבו אשר באמת הרבה חקור בספר ערוך השלם, בחר עוד בדרך חדש אשר לא עלה על לב איזה מבקר עד היום לבחר בו, כמלקט בלויי סחכות הפך את העלים מצד אל צד וכאשר לא מצא ערות דבר להתנפל עליה הסתפק גם במועט וילקט שגיאות אחדות אשר כל קורא יראה כרגע כי שגיאות הדפוס הנה, אשר גם בספר היותר מוגה תקרינה כאלה, ואשר גם המדפוסים חשב למותר אף לתקן שגיאות כאלה אשר גם תינוק דלא חכים ולא טפש יראה כי שגיאות הנה, למשל: איכי תחת איכא, תימה תחת תימא אוכלי תחת אוכלא, כסהו תחת כסוה, ועוד שגיאות אחדות כאלה אשר הרימן על גם ובהן יצא לחרף מערכות ערוך השלם, ומעשה כזה כמדומה לי שלא מעשה אוהב הוא המבקש את האמת.

כן יש לאל ידי לעבור על כל דברי הבקרת ולהראות כי הכל המה ורוח ישאם, אבל אחשוב זאת לאבוד זמן, כי מהדברים האלה יראה הקורא למדי כמה חזקים אדני האמת אשר עליהם יסד המבקר את דברי הבקרת, ואין לדין עם איש אשר יעות משפט בזדון, כי עוות משפט הוא מאין כמות לקחת שגיאות אשר כבר נתקנו ולהתגדר בהן לפני הקוראים למען יאמינו כי אמנם חממתו עמדה לו, ואין ללמוד עליו זכות כי לא ראה את התקונים, הן אם לא ראה את התקונים וגם לא התבונן בפנים כאשר עשה בחערות ה' קליין ולא ידע כתב יוגית מה ראה על ככה להיות שופט? — כי על כן אחדל מהראות עוד משונתו גם ביתר דברי הבקרת, אשר בה פעם ידבר בשם הערוך דברים אשר לא היו ופעם יכלבל הדברים והנוסחאות למען תפוש את הקורא בלבו, ואת מחבר ספר ערוך השלם אעיר כי יבא אחרי למלאות את דברי, אף כי ידעתי כי העת יקרה בעיניו מאד, כי השעה צריכה לכך לבל יאמרו: שתיקא כהוראה דמיא! ובדבר כזה ת"ח שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ואחשוב למשפט כי המחבר יתעורר לקול הקריאה הזאת וישפוש את שופטו כעלילותיו, ואני רק זאת היתה מגמתי להגיד לו צדקתו למען יראה מחבר ספר ערוך השלם, כי יש ויש אנשים המוקירים פעלו בכל לב ולא תרפינה דינו, ואולי ישוב גם המבקר ונחם ממעשהו כאשר יראה עד כמה שגה ושגגתו עלתה כזדון להכאיב לב צדיק בלי צדק וכלי משפט —

שגיאות בבקרת

ספר ערוך השלם ע"י הח' א. ה. ווייס מר"ל בית תלמוד.

מרוב מטרותי ועמלי הרב לרגלי מלאכתי לא שמתי בתחלה את לבי לגדופי הרב א"ה ווייס שחרפני כאחד הריקים ולא כתלמידי חכמים שמנצחים זה לזה בהלכה ואמרתי בלבי: הן מביני דבר יראו כי ללא משפט הרבה דברים והוציא כל רוחו, אך מכיון שיצא ה' המו"ל להוציא לאמת משפט ויקרא גם אלי למלאות אחרי דבריו אחשוב זאת לי לחובה לעשות כדברו ומבלי הרבות דברים ובלי שנאה המקלקלת השורה אַרְאָה רק כי מבלי דעת ובלי משפט יצא לחרף ולגדף.

(א) מרם כל אַתָּן לו תודה על הערה א' חת אשר העיר בצדק בצד 288 וז"ל: והיה חייב לומר לנו ע"פ איזה נוסחא שכתב בפנים והגדול ה' במקום והגדולים ע"כ, ובאמת אי' כן ב"כ פ' אריז ושכחתי לרמוז עליה בהערה. בבית תלמוד צד 317 יאמר: בע' אבא זרדתא חסר המאמר פ"י יער צומח עצי"ם אך תלה בי בוקי סריקי ללא אמת, כי באמת ליתא זה המאמר בדפ"ר, בד' פיזרו וכדפ' וויניצאה הרצ"א, וכן במ"ש בע' אברזין צ"ל "בגמ' ניתז על העור" לא עיין ה' אה"ו כי בדפ"ר, פיזרו, וויניצאה רצ"א איתא כמו שניסחתי אני והיינו: מן הצואר, ולא ידע ה' אה"ו כי לפי ספרי רבינו נתן המשנה שמתחלת בש"ם ניתז על העור (זבחים צ"ג:) נכללה עם המשנה הקודמת ניתז מן הצואר (זבחי' שם צ"ג,) ובאמת נכללו שתי משניות הנ"ל גם במשנה שבמשניות שלנו, ורבינו נתן היה מציין לפי התחלת המשנה.

(ב) צד 317 והלאה כתב ה' אה"ו וז"ל: וכמו כן גם החלופים רבים, כלומר שמעתיק דברי הערוך ממקומם והעמידם במקום אחר או שמכניס דבריו תוך דברי הערוך ומכניסם שלא במקום הראוי ומבלבל הענין וכו', כי בכל מקום כשמעתיק הערוך שם המסכתא והפרק וענין הסוגיא השמיט המו"ל את שם המסכתא והעמידו במקום אחר בציוניו כמו בע' אארא כתוב: ובעירובין כפ' בכל מערבין ובעה"ש השמיט מלת ובעירובין וכתב שלא במקומו בציוניו, וכן נהג זה המחבר בכל מקום עכ"ל. ואני אומר כי שקר הוא כי בדפ"ר, פיזרו, דפ' וויניצאה הרצ"א ליתא בפנים הערוך מלת ובעירובין וכן לי בכ"י ערוך, רק מדפוס באזיל והלאה אי' כן בכ"מ שהביא המסכתא בפנים.

(ג) שם 318 הוסיף לכתוב וז"ל: ולפעמים מחליף מלות המאמר לגמרי במקום למקום כמו בע' אבולאי ובגמ' דראת כפ' תינוקת אבל בכלל הספרים (1) הגי': ובגדה כפ' תינוקת בגמ' דראת, וחלופים כאלה עשה המחבר הזה בערוך לאלפים (1) ואין לך שליחת יד במלאכת רעהו גדולה מזו עכ"ל. ואני אומר כי גם זה שקר הוא כי בדפ"ר, ופיזרו וויניצאה הרצ"א ובכ"י ערוך הגי' אות באות כמו שניסחתי ואיך יאמר בכלל הספרים?

ד' (שם) ולא עוד אלא שהיא שליחת יד שיש בה חסרון כי לפעמים כנוי שם המסכת אצל רבנו בעה"ע נבדל מכנויה שנקראת אצלנו וא"כ מתוך שהמ"ל השמיט כנויו של הערוך גורם שישכח כנויו לגמרי, ובאמת קרה כן, שהרי בע' אארא גרסינן: כיום טוב בר"ג דפ' משילין וכו' והשמיט המ"ל מלות "כיום טוב" וכתב בצינונו: "ביצה" כמו שנקראת המס' אצלנו, ובע' אבזקת גי' הספרים "וב מציעא כגמ' דהשוכר" וכן קרא בעה"ע בכל מקום מס' כבא מציעא בשם מציעא לחוד והמ"ל השמיט מקום מלת מציעא וכתב בצינונו ב"מ, ועתה לפי העה"ש נגזרו שמות המסכתות האלה כפי שכנה אותם ר"ג בעה"ע מן הארץ עכ"ל. ואני אומר כי ה' אה"ו לא ידע מה הוא שח, כי בע' אארא בדפ"ר פיזרו, ווינציאה הרצ"א (ובכ"י ערוך) איתא כמו שניסחתי אני וז"ל "ובר"גדפ' משילין" ולי' מלות: כיום טוב" כי אם מדפ' באזיל המאוחר והלאה ולכן אחר הציון של רבינו: "בר"ג דפ' משילין" סגרת מלת ביצה, כמו כן טעה ושגה ב"מ"ש בענין אבזקת כי גי' דפ"ר פיזרו ווינציאה הרצ"א וכ"י ערוך אי' כמו שניסחתי וז"ל: "כגמ' דהשוכר את החמור כפ' השוכר את האומנין" ולי' איתא מלת מציעא לכן סגרת בזה"ל: (ב"מ ע"ח:) ורק מדפ' באזיל המאוחר אי': כגמ' דמציעא, וגדולה מזו אני אומר כי רבינו בעה"ע היה מכנה מסכתא זו תמיד כפי השם שרגיל אצלנו והיינו בשם כבא מציעא כי כן אי' בדפ"ר פיזרו ווינציאה הרצ"א ובכ"י ערוך, וכדי שיאמינו לי' הריני מציין בזה לדוגמא כל ציוני המקומות שהביא רבינו בעה"ע מפרק ראשון דב"מ, ואלה המה כפי מספר הדפין שלנו: כנוי מסכת' הנ"ל בשם כבא מציעא נמצא: דף ב': ע' דררא; ד'. ע' כפר ז'; ר'. ע' מן ב'; ז'. ע' דד א'. הנפק; ט'. בר ד'; ט'. ע' קלת א'; ט"ו: ע' גריו; ט"ז: ע' כרו א'; ט"ז: ע' הלם א'; זר ד'; י"ח. ע' דייקת; י"ט. ע' אפתק ב'; כ'. ע' שם ג'. ובקצור והיינו בראשי תיבות בשם ב"מ אי' מצויין בדפ' ווינציאה כאלה המקומות דף ה'. בערך הסת; י"ד: ע' מרף ד'; כ'. ע' בר ב', אבל בדפ"ר ופיזרו גם בשלשה ערכים אלה כתוב מלא: כבא מציעא, ועוד צריך למידע כי גם בדפ' באזיל (וכפי שקול דעתי גם בדפ' ווינציאה שנית אשר איננו תחת יד) ובד' אמש טרדם איתא כנוי בשם: כבא מציעא בכל המקומות הנ"ל ובע' מרף ד' בר ב' איתא בקצור: ב"מ, ודבר שפתים אך למחסור לציין עוד יתר דוגמאות משאר פרקים דמסכת ב"מ כי מפרק ראשון יש לדון על השאר, ולא אבין איכה עלה על לב שופטיו או שומני לאמר בכל מקום, בעת אשר בכל מקום הוא הפך ממש מדבריו? ! אתמהה.

ה' שם באותו צד 818 כתב וז"ל: אבל צריך אני להעיר פה על מין מיוחד מן המיותרות והן ההוספות שהוסיף על הנוסחא ושנה אותה ויקלל ע"י זה (1) את הספר, הנה כשמעתיק בעה"ע דברים ממדרש בראשית רבה לרוב אינו מציין סי' הפרשה לפי מספרה ובכל ערכי הא' לא מצאתי כדפוסים הישנים שיביא בעה"ע סי' מספר הפרשיות כי אם במקומות מעטים ואולי

לא יעלו על יותר משלשה ובמקומות שהביא סי' מספר הפרשה בשאר הערכים הוא נוטה ממספרנו במדרש ב"ר שלנו באחד כלומר מה שבציונו מספר כ"ב הוא במדרש שלנו פכ"א והנטייה הזאת היא מפ' כ' ואילך ובציונו מפכ"א כבר הוא נוטה תמיד במספר אחד, כן התברר לי אחר הבדיקה הנאותה בערוך וכבר הרגיש צונץ בזה בספרו נ"י, ד"י, פ"י. אבל לא דקדק כל הצורך או אולי דקדק אבל קצר בכוונה עכ"ל. ואומר אני כי ה' אה"ו לא בדק בבדיקה הנאותה ועל כן הוציא משפט מעוקל וידבר דברים לא המה. אבל לוא בדק באמת בבדיקה הנאותה כי אז ראה כי רבינו נתן הביא רק בערכי א לף לפי דפוסים הישנים מספר הפרשיות בפנים הערך לא "במקומות מעטים ואולי לא יעלו יותר משלשה" כי אם שמונים ושתיים פעמים. וכזה אנכי נותן לפני הקורא המבין לוח מציוני הפרשיות של ב"ר כפי סי' המספר אצל רבינו ובצדו ארשום סי' המספר אצלנו, כי מן הצורך להראות הנטייה אשר גם בענינה היה טועה ה' אה"ו, עיי' אות הבא אח"ז.

רשימת הפרשיות מב"ר שהובאו בערכי אלף בדפוסים הישנים
בפנים הערך

סימני המספר בערוך.	סימן המספר אצלנו	ערך אשר בו הובא
ד'	ד'	ארפכס'
ז'	ז'	אספרון
ח'	ח'	אדריונטים
"	"	אפרכו
י"א	י"א	אסתנס
י"ב	י"ב	אגריקוס
"	"	אגנסטס
י"ב	י"ג	אד
י"ב	י"ג	אדם א'
י"ג	י"ב	אנגקי
י"ח	י"ז	אסתא; (בעה"ש אסיתא וכ"ה בכ' ערוך ב"ר)'
י"ח	י"ז	אפיפורין
י"ט	י"ח	אנתרופי
י"ט	י"ט	אדם א'
י"ט	י"ט	אבכית
כ'	כ'	אאנאה (בעה"ש א' י' אה; כרפ' באזיל אמש ופראג בטעות פ"ב וצ"ל פ"ב)

סימן המספר בערוך.	סימן המספר	אצלנו	ערך אשר בו הובא
כ"ב	כ"א	אדם א'	
כ"ג	כ"ב	אתלימין	
כ"ד	כ"ג	אם א'	
כ"ז	כ"ו	אנדרומוסיאה	
כ"ח	כ"ז	אפרסמין; עש"ה בעה"ש	
כ"ח	כ"ז	ארדכל	
כ"ט	כ"ח	אולוגלין	
ל"ג	ל"ג	אבל ב'	
ל"ד	ל"ג	אשן ג'	
(ל"ח) [צ"ל ל"ה]	ל"ד	אדמדמני	
ל"ז	ל"ו	אהל ב'	
(ל"ו) [צ"ל ל"ח]	ל"ז	אליס	
ל"ח	ל"ז	אטלקי	
ל"ט	ל"ח	אל	
ל"ט	ל"ח	ארך	
מ"א	מ'	איקוני	
מ"ב	מ"ב	אפכי	
מ"ב	מ"ב	אליותרופוליס	
(מ"ח) [צ"ל מ"ה]	מ"ד	איסטרמינוס (ובעה"ש	
		איסטרמילוס)	
מ"ה	מ"ד	אספטיה	
(מ"ח) [צ"ל מ"ה]	מ"ד	אסיא	
מ"ה	מ"ד	אספמיא	
מ"ו	מ"ה	אסטסיאנות	
מ"ז	מ"ו	אקיוס	
מ"ח	מ"ז	אנונה	
מ"ט	מ"ח	אחר ג'	
מ"ט	מ"ח	ארך ד'	
מ"ט	מ"ח	אטימוס	
מ"ט	מ"ט	אברהם	
נ'	(מ"ט)	אסיא	
(בדפ"ר) נ'	מ"ט	אנקלימון	
נ"ג	נ"ב	אח א'	
נ"ג	נ"ב	אכבית	
נ"ד	נ"ג	אנמיקיסר	
(נ"א) [צ"ל נ"ה] ונ"ה בכ"י	נ"ד	אשל	

סימן המספר בערוך. סימן המספר אצלנו ערך אשר בו הוכא		
נ"ו וכ"ה בכ"י	נ"ה	ארן א'
ס"א	ס'	איצמרכיא
ס"ד	ס"ג	ארנגטין
ס"ז	ס"ו	אסטמיון
(מ"ו) [צ"ל ס"ז] וכ"ה בכ"י	ס"ו	אלה ד' ; ובעה"ש אלהותא
(ס"א) [צ"ל ס"ח] וכ"ה בכ"י	ס"ז	אנטגרפין
ס"ט	ס"ח	אפזים
ע"א	ע'	אפסתקיתיה
ע"א	ע'	אשה ; בעה"ש איש
ע"א	ע"א	אכיון
ע"ג	ע"ב	אפרייא ב'
ע"ה	ע"ד	אסטולי
בד"ו בטעות עבודה זרה וצ"ל ע"ז	ע"ו	ארך
ע"ז	ע"ז	אגריאון
ע"ח	ע"ז	אתליטין
ע"ח	ע"ח	אגומין
ע"ט	ע"ח	אשש
פ"א	פ'	איש
(כ"ט) [צ"ל פ"ב] וכ"ה בכ"י ל"ד	פ"א	אחר ג' ; בעה"ש אחר אחר.
(פ"ב ובד' פיזא פרק ב') [וצ"ל פ"ב]	פ"א	אלון
פ"ג	פ"ב	אנדיטיקוס
פ"ה	פ"ד	את א'
פ"ו	פ"ה	אסטרוליג
פ"ז	פ"ה	אנטיקיסר עיי' עה"ש
פ"ח	פ"ז	אסטרוליג
פ"ח	פ"ז	אסרמיון
פ"ח	פ"ז	אנונה
צ"ב	צ"א	אפליית
צ"ג	צ"ב	אשר ה'
(צ"ח) [וצ"ל צ"ה כמו בכ"י ל"ד]	צ"ד	אלטין
(צ"ח; בכ"י ל"ד ע"ה) [צ"ל צ"ה]	צ"ד	אפוטרכא

הרי במספר שמונים ושתים פעמים הביא רבינו סימן מספר פרשיות מבר כפנים הערך כפי דפוסים הישנים היינו בדפוס ראשון, פיזרו, וויניציאה הרצ"א וכ"ה בכ"י ערוך. וגם בענין מה שכתב ה' אה"ו "כי רבינו נוטה ממספרנו במדרש ב"ד באחד והנמייה הזאת היא מפרש' כי ואילך

ובציונו מפ' כ"א כבר הוא נוטה תמיד במספר אחד . . . וכבר הרגיש צונץ בזה . . . אבל לא דקדק כל העורך וכו', ג"כ טעה ושגה הרבה מאד, כי באמת החכם הגדול צונץ ני' בספרו הנפלא ג. ד. פ. בצד קע"ח הערה ד' היה מקצר במקום שהיה לו להאריך, וכן רמזתי בערוך השלם צד 31 בערך אדערהו' חוץ מצונץ במקום הנ"ל גם על הוכחות של החכם הגדול דערענבורג בט"ע גייגער ח"ד צד קכ"ד כי הח' דערענבורג השלים בזה הענין חקירות של הח' צונץ, וכמ"ע הנ"ל העלה החכם דערענבורג כי הנטייה באחד כבר מתחלת בערוך מפרש' י"ז אבל עד פרשה י"ז מסכים השבון הפרשיות בערוך עם מספר שלנו במדרש ב"ר ומי שמעיין כדוגמאות הנ"ל יראה כי הצדק אתו, אבל הא' אה"ו לא עשה כהוגן בהשמיטו דברי ר"ל הרמז על מ"ש הח' דערענבורג וכל זה כדי שיוכל להתרעם נגדי, כי שם בצד 319 כתב וז"ל: וכתב (המו"ל) בהערה 6 בענין חלוקת הפרשיות של ב"ר עיי' צונץ צד קע"ח הערה ד' וכו' עכ"ל למה וכו' מדוע לא הביא ה' אה"ו דברי כהוייתם וככתבתם, ר"ל גם הרמז על דערענבורג הנ"ל? ולולא השמיט סוף השורה שכתבתי בענין הרמז אז היה נוכח כי ככוונה רמזתי על חקירות הח' דערענבורג כי הוא שפט בצדק במקום הנ"ל והעלה לדין כי אף אם הסכימו הפרשיות במנינן עד י"ז בכל זאת בענין פרש' י"ג וי"ג של ב"ר בציוני דרבינו נתן יש לצאת מזה הכלל ועל חקירה זו כיונתי בע' אד כי שם אי' ציון מפ' י"ב ואצלנו הוא פי"ג, אבל ה' אה"ו עשה עצמו כמתעלם וכתב בזה"ל: אבל אילו היה מעיין בדבר כראוי היה רואה שאין לזה ענין לכאן כי כאן הוא להפך שיש להערוך לפ"מ שניסח הוא בפנים פרשה הסרה שאילו יהיה גי' הערוך י"ב היה ראוי שיהיה בגי' שלנו י"א אבל לא י"ג עכ"ל ויאני אומר אילו היה ה' אה"ו מעיין בדבר כראוי היה רואה כי מלבד שהוא סותר דברי עצמו לפי הנחתו (בטעות) בצד 318 כי הנטייה מתחלת מפ"כ ואילך, וא"כ אם יהיה גי' הערוך י"ב היטב יוכל היות במדרש שלנו גי"ב ולא י"א כדעתו המשובשת, אבל גם בזה טעה כי באמת הנטייה כבר מתחלת מפ' י"ז כמו שהוכיח דערענבורג; אבל בענין סי' פרשיות י"ב וי"ג יש לצאת מזה הכלל, כי בציון אלה הפרשיות הן ולאן ורפיא בידיה דרבינו נתן בע"ה, וז"ל דערענבורג (לפי העתקתי) בפרשה י"ב יפסח בעל הערוך על שתי הסעיפים, כי פעמים היא מצויינת בשם פרש' י"ג כמו בע' אננקי (ושם נכתבה בצדה הפרשה בפנים הערך) אבל יותר רגילה להיות בערוך זו הפרשה בציון בשם פרש' י"ב עכ"ל, ועתה באתי למלאות דברי דערענבורג אשר לא הביא ראיות ולכן אוסיף כי באלה המקומות הביא רבינו פי"ב וגם לפנינו במדרש פרש' י"ב והיינו בערך אנבסטס, אנריקוס, בלס ב', ברך א', גרם האחרון, הגן ד', הר א', עש ב', פקע ה', פרקופי, קרס ג', רחש ב', (ושם במ"ס מ"ב וצ"ל י"ב), רעם, תולדות, אבל בהיפך ראיתי כי אם גם כארבעה ערכים שזה מספר שלנו עם סימן פרשה של ערוך בענין פי"ג והיינו בערכים: חסם, לקן, קרמיה, תווי, שהם כולם גם לפנינו במדרש כפ' י"ג, בכל זאת בע' ביב

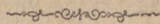
ציין רבינו פי"ג אבל לפנינו במדרש היא פי"ב, ובהיפך בע' אדם א' ציין רבינו פי"ב ולפנינו במדרש היא פרש' י"ג, וכ"ה בע' אד ש ציין רבינו פי"ב אבל לפנינו פי"ג, ובהיות כן לכן היטב ראיתי להעיר על זה כמה שסגרת פי"ג אצל פי"ב של רבינו ועוד רמזתי חוץ מצונן גם על דערענבורג אחרי שהוא היה מרגיש כבר כי רבינו נתן היה נוטה הנה והנה בחלוקת זו הפרשה, ולוא הייתי יודע כי ה' אה"ו יתפשני בזה יען כי לא יעמיק חקור בדבר ורק בסקירה בעלמא יצא לשפוט הייתי מאריך יותר מכפי שעשיתי עתה, אבל אני הייתי סומך על סורא מבין כי למראה עיניו ישפוט בדרישה וחקירה כמה שכתבו צונן ודערענבורג אשר עליהם רמזתי ועוד הוספתי שם בהערה בזה"ל: ורמזתי על זה בכמה ערכים עכ"ל, ורציתי בזה כי בכ"מ סגרת מספר שלנו בכ"ר אצל סי' מספר של ערוך שלא למעות בחשבון הפרשיות, אבל מה אעשה אם ה' אה"ו הוסיף לכתוב בזה"ל "ועל כן באמת אין זה מן הערוך אלא מר"ש הארקולטי שכתב בג' ליון פרש' י"ב כמעות והמ"ל טעה אחריו בכוונה ותקן המעות ומצא ע"ז מקום לעשות הערה במעות עכ"ל, ה' אה"ו ש'לש המעות אשר טעה הוא בעצמו ותלה אותה ב', ותמה אני עליו איך יצא דבר שאינו אמת כזה מפיו ואיך יוכל להחליט: "כי באמת אין זה מן הערוך אלא מר"ש הארקולטי שכתב בג' ליון פי"ב" ובאמת הוא להפך, נראה נא בכל הדפוסים הישנים, היינו דפוס ראשון (כערך הרל"ז) דפ' פיזרו (שנת ה' י"רע) ודפוס וויניציאה הרצ"א, ובאלה ההוצאות אשר אחריהן הייתי נגרר אין כל מראה מקום מר"ש הארקולטי, שחי זמן רב אחרי הוצאות הנ"ל (עיי' מ"ש במבוא לחלק ראשון) ואין בידי כעת דפוס וויניציאה הוצאה ב' משנת שי"ג (ולא משנת ת"ג כהדעת המשובשת של ה' אה"ו וכבר הערתי על זו המעות ואיככה נולדה עיי' מבוא LV) כי אחרי שנוכחתי כירובם ככולם ממראה המקומות שעשה הח' ארקולטי הם בתכלית המעות עיי' מ"ש הגאון רש"ל ראפפורט נ"ע (מבוא שם) לכן שלחתי בחזרה את הערוך דפוס וויניציאה הוצ"ב לאחד ממיודעי אשר מטנו שאלתי את הערוך דפוס הנ"ל ולכן כל תמצא בכל ערוך שלי חוץ ממבוא זכרון שם ארקולטי והוצאת הערוך דפ' וויניציאה הישנית, בכ"ז הורה הזקן הזה כי אני טעיתי אחרי ר"ש הארקולטי! ולא ידע ה' אה"ו כי בערוך דפ' ראשון פיזרו וויניציאה הוצאה ראשונה (וככ"י ערוך) אי' פי"ב בפנים הערך בעצם תומה כמו שניסית בעה"ש, וגם שכח ה' אה"ו השבח שנת לי במ"ש בצד 286 וז"ל היה מתקן מראה המקומות שהם בהוצאת הקודמות בשבוש ואלו לא בא אלא לעשות דבר זה דיו שיקבל שכר מרחתו ע"כ, וא"כ כיון שהגיד שוב למה חזר ומגיד לומר שמעיתי אחרי ר"ש ארקולטי?

(1) בצד 319 אחרי שהאריך כאיזה דוגמאות כי רבינו נטה מפ' ב' ואילך כפרשה אחת ממספר שלנו כתב וז"ל: ועתה כשנמצא בעה"ש בע' אביון בפנים הנוסחא של הערוך: בכ"ר פי"ג ע"א ברור הוא כשמש שאין זה אלא

הוספה שהוסיף המו"ל ושנה בפנים הערוך שלחלוקת בעה"ע היה צ"ל פ"ע ועוד שדרך הערוך לכתוב פרשת ולא פרשה כמו שהעיר צונץ. ובאמת אלה המלות לא מצאתי בפנים בכל ההוצאות (!) אבל הח' המו"ל לקח זה מר"ש הארקולמי שעשה מראה מקומות לערוך עפ"י חלוקה שלנו והם כתובים על גליון קצת דפוסים וויניציאה שנת ת"יג (?) כאזיליא שנת שנת"ט והכניסן לפנים הערוך עכ"ל. ואני אומר כי כפעם בפעם טעה גם פה ה' אה"ו ואם הוא לא מצא אני מצאתי וכל מי שראה ספר הערוך דפוס ראשון, פיזרו, וויניציאה הרצ"א (ובכ"י ערוך) ובכל דפוסים הישנים הנ"ל אי' בע' אביון בזה"ל כי שומע וכו' בבראשית רבה פרש' ע"א אמר רב בנימין וכו' וואגב אעיר כי שם ציין רבינו פרש' והוא פרשה, ועוד בערכים אין מספר הובא רק פ' וכלל שנתן ה' צונץ מוסב רק או לרוב אם ציין רבינו הסוגיא והענין בלי סימן המספר) עכ"פ נראה בעליל כי בכל דפוסים הישנים אי' בע' אביון ממש כמו שניסחתי אני בעה"ש. ואך יצא גם בזה דבר שאינו אמת מפיו? אבל אם קשה באמת זו קשה: למה ציין רבינו בפנים בערוך ע' אביון פרש' ע"א והוא לפי הכלל הנ"ל שרבינו נטה מפ' י' ? והלאה באחת היה באמת לרבינו לציין פ"ע! אבל בוא וראה הדוגמאות הרבות שהבאתי לעיל (אות ה') מפרשיות של ב"ר בסדרי ערכי אלף ותמצא כי הויך מזו הדוגמא של פרשה הנ"ל ישנן יתר פרשיות שעלו בחשבון מספר אחד בין בערוך בין במדרש ב"ר שלנו. ואלה הנה הפרשיות שהובאו בערכי אות אלף: ב"ר פי"ט בע' אבכית (וכ"ה במדרש ב"ר שלפנינו פי"ט), ועוד פ' י"ט בע' אדם א' (וכ"ה אצלנו); פ' כ' בע' אאנה (ובעה"ש איגיאה) וכ"ה אצלנו. פל"ג בע' אבל ב' (וכ"ה אצלנו); פמ"ב בע' אליותרופולים ובע' אפכי (וכ"ה במדרש אצלנו); פמ"ט בע' אברהם (וכ"ה אצלנו); פנ"ג בע' אבכית (וכ"ה אצלנו); פע"ז בע' אנריאון (וכ"ה אצלנו); פע"ח בע' אנומין (וכ"ה אצלנו). הרי מצינו כי בעשרה ערכים הובאו פרשיות מב"ר שמסכימות במנין מספרן בערוך ובמדרש שלפנינו. ולכן אל תתמה על החפץ בראותך כי גם בע' אביון היה מסכים סימן מספר פרש' ע"א עם מספר שלפנינו בכ"ה, ובאמת כמו כן הובאת זו הפרשה בשם ב"ר פרש' ע"א בע' סנט, אבל בחיפך בערכים אלה היינו בע' גר א', גר ד', נמפה, פלך א', קר י"ז הובאת זו הפרשה בשם פ' ע"ב אמור מעתה כי גם במנין פרשה ע"א הן ולאן ורפיא בידיה דרבינו נתן כמו בפר' י"ב אשר עסקנו בה לעיל (אות ה'). אבל בכ"ז לבי נוקף ועוד צריך הדבר לימוד ובספר מפתח לערוך השלם אאריך יותר אם יהיה חלקי בחיים.

(ז) שם בצד 319 וכן תמצא בע' אנטיקיסר הכנים ג"כ לפנים בכ"ר פנ"ד (ג"ג) וזה ליתא בכל הוצאות שלפני, אבל כ"ה בגליון בטעות עכ"ל. ואני אומר כי גם בזה טעה הח' אה"ו כי כמו שאני ניסחתי כ"ה ממש בדפוסים הישנים בדפ"ר, פיזרו וויניציאה הרצ"א וז"ל אנטיקיסר ב"ר פרש'

נ"ד וה' פקד את שרה וכו' ועליו סגרתו נ"ג כלום' לפנינו סי' מספר כב"ר
הוא פ' נ"ג, וכן עשיתי בכ"מ אשר הביא רבינו סי' מב"ר הבאתי בין שני הצאיי
עגולים סי' פרשה אצלנו במדרש כדי להקל על הקורא למען ירוץ בו.

ועוד הבאתי על הנייר כמה וכמה השגות על יתר דברי ה' אה"ו אבל
אחר עיון גמרתי אומר כי תהיינה מינחות ונשארות בין הכתובים כי אינני רוצה
להכניס עצמי עם הח' הנ"ל בפולסטים בענין פשט הערוך בדבר שתלוי
בשקול הדעת. אבל מה שכתבתי מן אות א' עד אות ז' איננו תלוי
בשקול הדעת כי ענינים האלה כולם ברורים כשמש בצהרים וזיל קרי כי רב
הם גייתי ספר הערוך מדפוסים הישנים (דפ"ה, פיזור, וויניציאה הרצ"א) ונחזי!
אחרי הדברים והאמת האלה נכון לבי בטוח כי הרב החכם ווייס גי'
לא ישליך אמת ארצה ויכתוב יושר דברי אמת לאמור: דברים שאמרת לכם
טעות הם בידי! כי שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא
בפיהם לשון תרמית.

פה פינפקורכען יצ"ו עש"ק לסדר לא תטה משפט תרמ"א לפ"מ.

חנוך יהודה קאָהוט מו"ל ספר ערוך השלם.

WIEN, 1881.

Selbsverlag des Verfassers

Buchdruckerei von Georg Brög, Wien, IX., Maria-Theresienstrasse 19.